

Εθνικός Κήπος Αθήνας

Προβλήματα και προτάσεις προστασίας και ανάδειξης

Ο Εθνικός Κήπος, δημιούργημα της βασίλισσας Αμαλίας, με τη συνεργασία του βασιάρου γεωπόνου Σμάρατ, του πρώτου γεωπόνου Σμιτ και του γάλλου κηποτέχνη Μπαρό, τον 19ο αιώνα, αποτελεί τον Ιστορικό Κήπο της Αθήνας και ένα ιδιαίτερα σημαντικό πολιτιστικό μνημείο της Ελλάδος. Χιλιάδες είδη δέντρων, θάμνων και άλλων φυτών, πολλά είδη πουλιών, ζώων και άλλων έμβιων όντων, διάφορα κτίσματα (Παιδική Βιβλιοθήκη, Βοτανικό Μουσείο) αρχαιολογικά κατάλοιπα (μωσαϊκό ρωμαϊκής έπαυλης, διάσπαρτα αρχιτεκτονικά μέλη) διακοσμητικά στοιχεία (πέργκολες, παγκάκια), προτομές, εξοπλισμός (αντλίες) απαρτίζουν τον ιστορικό κήπο της Αθήνας.

(ΕΚ)
Ο Εθνικός Κήπος δεν είναι απλά ένας χώρος πρασίνου, είναι ένας πολιτιστικός τόπος και ως τέτοιος θα πρέπει να προστατεύεται. Θα πρέπει δηλαδή να γίνουν σεβαστές οι ιστορικές, αισθητικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές αξίες του και να γίνει κατανοητό ότι χρειάζεται ιδιαίτερη και ευαίσθητη μεταχείριση. Ο Χάρτης της Φλωρεντίας που αφορά την Προστασία των Ιστορικών Κήπων επισημαίνει ότι οι Κήποι αποτελούν «ζωντανή κληρονομιά» και κατά συνέπεια χρήζουν ειδικής προστασίας και διαχείρισης. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι η μοναδικότητα και σπουδαιότητα του Εθνικού Κήπου ενισχύονται από το γεγονός ότι αποτελεί έναν από τους λίγους πνεύμονες πρασίνου της πυκνοδομημένης Αθήνας και ότι αρχαιότητες βρίσκονται μέσα και γύρω από αυτόν.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς παρακολουθεί με αμείωτο ενδιαφέρον τα δύο τελευταία χρόνια την κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει ο Εθνικός Κήπος. Η εγκατάλειψη, η αλλοίωση, τα σοβαρά προβλήματα της έλλειψης νερού, της μείωσης της βλάστησης, του ελλιπούς νομοθετικού πλαισίου, της μη ολοκληρωμένης διαχείρισης οδήγησαν την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ στην καταγραφή των προβλημάτων και στη σύνταξη μιας σειράς προτάσεων προκειμένου να συμβάλει στην προστασία του και να βοηθήσει το έργο του Δήμου Αθηναίων, του νέου φορέα διαχείρισης του Εθνικού Κήπου.

Η καταγραφή και οι προτάσεις προέκυψαν ύστερα από επισκέψεις μελών της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ (περιβαλλοντολόγων, αρχιτεκτόνων, ιστορικών, αρχαιολόγων) στον Κήπο αλλά και πολλές συζητήσεις τους για το θέμα αυτό. ~~Η τελευταία επίσκεψη έγινε στις 15 Ιουνίου 2005.~~

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ (ΕΚ)

Τα προβλήματα που καταγράφηκαν διακρίνονται στα γενικά και στα ειδικά προβλήματα:

Γενικά Προβλήματα

1. Ο ΕΚ δεν αντιμετωπίζεται ως ένας ιδιαίτερος πολιτιστικός τόπος, ένα πολιτιστικό μνημείο, το οποίο αποτελείται από βλάστηση με διάφορα είδη, σε διάφορα σχέδια, αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά στοιχεία, τρεχούμενα και στάσιμα νερά και διαμορφώθηκε σε διάφορες εποχές, των οποίων οι τάσεις και η τεχνοτροπία αποτυπώνονται σε όλα τα παραπάνω.
2. Ο ΕΚ δεν αντιμετωπίζεται ως ένα ζωντανό μνημείο που χρήζει συνεχούς μέριμνας.
3. Η προστασία και η διαχείριση περιορίζεται σε αποσπασματικές και σημειακές ενέργειες. Δεν έχει υπάρξει ένα σχέδιο ολοκληρωμένης προστασίας και διαχείρισης του ΕΚ.
4. Απουσία ειδικών σε θέματα Ιστορικών Κήπων και έλλειψη επιστημονικής αντιμετώπισης των προβλημάτων
5. Μείωση των αξιών του ΕΚ. Ενδεικτικά αναφέρονται η μείωση της περιβαλλοντικής αξίας λόγω της μεγάλης μείωσης της βλάστησης, της ιστορικής αξίας λόγω της αλλοίωσης του αρχικού σχεδιασμού, της αξίας της ψυχαγωγίας λόγω της αύξησης του θορύβου που προέρχεται από την κυκλοφορία των αυτοκινήτων, αποτέλεσμα της μείωσης της βλάστησης κ.ά.

Ειδικά Προβλήματα

1. Μακρά περίοδος ξήρανσης με εμφανή αποτελέσματα στη βλάστηση και στο σύνολο του ΕΚ
2. Μειωμένη παροχή νερού-ελλιπής άρδευση
3. Συνεχής μείωση του φυτικού πλούτου
4. Αποψίλωση σε ορισμένα τμήματα του ΕΚ. Ενδεικτικά αναφέρεται η εξαφάνιση της μεσαίας βλάστησης
5. Μείωση και μη ανανέωση των μεγάλων δέντρων
6. Δέντρα με ασθένειες
7. Αλλοίωση αρχικού σχεδιασμού βλάστησης
8. Λίμνες με μειωμένη ποσότητα νερού
9. Επίχριση με ασβέστη τμημάτων των λιμνών
10. Εξαφάνιση έμβιων όντων από τις λίμνες
11. Τοποθέτηση αμμοχάλικου σε ορισμένα σημεία των μονοπατιών
12. Κακή κατάσταση κλουβιών όπου φιλοξενούνται ζώα
13. Έλλειψη ενημερωτικού υλικού. Οι πληροφορίες δίνονται κατά περίπτωση.
14. Φθορά των αρχαιολογικών καταλοίπων (μωσαϊκό δάπεδο ρωμαϊκής έπαυλης) από φυσικά φαινόμενα (π.χ. τα νερά της βροχής λιμνάζουν).
15. Ελλιπής φύλαξη χώρου
16. Παράνομη στάθμευση αυτοκινήτων
17. Επεκτάσεις της Βουλής με την τοποθέτηση μηχανολογικού εξοπλισμού, air condition και φυλακίου
18. Ακαλαίσθητη και ασύμβατη επέκταση του κτηρίου της Παιδικής Βιβλιοθήκης
19. Κατάργηση των ρείθρων ροής νερού
20. Τοποθέτηση αντλιών ασύμβατων με τον χώρο
21. Παλιά ηλεκτρολογική εγκατάσταση

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΚΗΠΟ (ΕΚ)

Οι προτάσεις διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, τις γενικές και τις ειδικές. Και οι δύο έχουν σαν στόχο της προστασία και την ανάδειξη του Εθνικού Κήπου ως Ιστορικού Κήπου και όλων των αξιών του, ιστορικών, περιβαλλοντικών, αισθητικών, πολιτιστικών, κοινωνικών, ψυχαγωγικών.

Γενικές προτάσεις

1. Σύνταξη ενός συνολικού διαχειριστικού σχεδίου* (επισήμανση κ. Δημόπουλου)
2. Η διαχείριση του Εθνικού Κήπου πρέπει να γίνει από ομάδα ειδικών σε ιστορικούς κήπους. Η διαχείριση απαιτεί ειδικούς από διάφορους κλάδους προκειμένου να προστατευθούν και να αναδειχθούν όλες οι αξίες του ΕΚ (αρχιτέκτονες τοπίου, γεωπόνους, βοτανολόγους, κηπουρούς, οικονομολόγους)
3. Η αποκατάσταση θα πρέπει να είναι συνολική. Οι μεμονωμένες επεμβάσεις καταστρέφουν το σύνολο, την ενότητα που χαρακτηρίζει τους ιστορικούς κήπους. Επίσης, κάθε αλλαγή μπορεί να καταστρέψει την οικολογική ισορροπία του.
4. Σεβασμός σε όλα τα διαδοχικά στάδια εξέλιξης του Κήπου.
5. Ενημέρωση των πολιτών για τους κινδύνους που διατρέχει ο ΕΚ. Συνεργασία των πολιτών για την προστασία ειδικά από απειλές που προέρχονται από τους ίδιους (πρόκληση πυρκαγιάς από τσιγάρα, σκουπίδια κ.ά.)
6. Προτεραιότητα σε εργασίες που συντηρούν, διατηρούν και όχι σε εργασίες που δίνουν προτεραιότητα στις ανάγκες του κοινού
7. Ο ΕΚ θα πρέπει να βρει την κατάλληλη θέση μέσα στη ζωή της σύγχρονης πόλης
8. Συνεχής φροντίδα από ειδικούς.

Ειδικές προτάσεις

1. Κήρυξη του ΕΚ ως διατηρητέου μνημείου
2. Κήρυξη του αρχαίου αγωγού ύδρευσης ως διατηρητέου μνημείου
3. Σύνταξη σαφούς νομοθετικού πλαισίου προστασίας του ΕΚ

4. Δρομολόγηση ενεργειών που ενισχύουν και ταιριάζουν στην αξία ότι ο Κήπος αποτελεί μέρος της κληρονομιάς: ενίσχυση της έρευνας, ανταλλαγή πληροφοριών με το εξωτερικό, δημοσιεύσεις
5. Καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης (προβλήματα, είδη φυτών)
6. Καταγραφή ειδών φυτών και έμβιων όντων που έχουν χαθεί.
7. Μελέτη της ιστορίας και καταγραφή όλων των σταδίων εξέλιξης του ΕΚ. Η αποκατάσταση του ΕΚ δεν θα πρέπει να γίνει χωρίς προηγούμενη έρευνα και τεκμηρίωση.
8. Συγκέντρωση φωτογραφιών, σχεδίων, εγγράφων όπου καταγράφονται η μορφή και το σχέδιο του ΕΚ, τα είδη φυτών κ.ά. καθόλη τη διάρκεια της ζωής του.
9. Περιβαλλοντική μελέτη των επιπτώσεων της ρύπανσης στη βλάστηση
10. Πλήρης αποκατάσταση της άρδευσης
11. Συνεχής συντήρηση, γρήγορη αντικατάσταση, μακροπρόθεσμο πρόγραμμα ανανέωσης φυτών και δέντρων.
12. Αναπαραγωγή ειδών βλάστησης
13. Φύτευση μεγάλων δέντρων
14. Αποκατάσταση μεσαίας βλάστησης
15. Αποκατάσταση σχεδιασμού βλάστησης
16. Συντήρηση και αποκατάσταση του εξοπλισμού (πέργκολες, καθίσματα)
17. Σύνταξη μελέτης για τη χωρητικότητα του ΕΚ όσον αφορά τον αριθμό των επισκεπτών η οποία θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το μέγεθος, την ευπάθεια και την τρωτότητα του ΕΚ.
18. Μελέτη για τις χρήσεις του ΕΚ. Θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη ότι οι εκδηλώσεις που θα γίνονται θα πρέπει να ενισχύουν τον ΕΚ και όχι να τον υποβαθμίζουν και να τον καταστρέφουν. Προστασία από υπερβολική χρήση.
19. Ενίσχυση της πρόσβασης του κοινού
20. Ολοκληρωμένο δίκτυο πληροφόρησης. Το πληροφοριακό υλικό θα πρέπει να αναφέρεται όχι μόνο στα φυτά αλλά και στην ιστορία του ΕΚ και σε όλα τα αρχιτεκτονικά και αρχαιολογικά του στοιχεία.
21. Οργανωμένη και πλήρης φύλαξη του χώρου σε εικοσιτετράωρη βάση
22. Εγκατάσταση φωτισμού φύλαξης και ανάδειξης
23. Αφαίρεση των σύγχρονων ακαλαίσθητων επεμβάσεων (επέκταση παιδικής βιβλιοθήκης)
24. Επαναλειτουργία Βοτανικού Μουσείου
25. Καθαρισμός ΕΚ από αμμοχάλικο, ασβέστη
26. Διαμόρφωση χώρου φύλαξης εξοπλισμού καθαριότητας
27. Απαγόρευση στάθμευσης αυτοκινήτων

Σύνταξη: *Ειρήνη Γρατσία, Οκτώβριος 2005*

Το κείμενο διάβασαν και έκαναν επισημάνσεις: Δ. Δημόπουλος, Θ. Δοξιάδης, Β. Δωροβίνης, Κ. Καρράς, Γ. Μιχαήλ, Α. Παπασαράντης, Β. Σγούτας

Επισημάνσεις κ. Β. Σγούτα

Τοποθέτηση τρίγωνων (με λατινικά) πινακίδων σε όλα τα σημαντικά δένδρα. Είναι προφανές ότι θα πρέπει να σχεδιαστεί νέα πινακίδα και όχι να "αντιγραφεί" αυτή που σήμερα είναι τοποθετημένη σε κάποια λίγα δένδρα.

Έλεγχος και συμπλήρωση των πινακίδων που δείχνουν τις διαδρομές. Και ευθυγράμμισή τους με την διεύθυνση που υποτίθεται πως δείχνουν.

Όχι άλλα αναψυκτήρια ούτε σκέψη για επέκταση του υπάρχοντος κοντά στην Ηρώδου Αττικού.

Όχι πλακοστρώσεις.

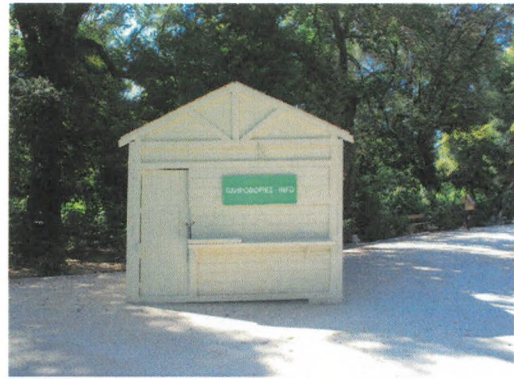
Καμμία σκέψη για ηλεκτροφωτισμό και, κατ' επέκταση, άνοιγμα του κήπου την νύχτα.

Επισημάνσεις κ. Α. Παπασαράντη

Συμμετοχή ΜΚΟ στην ομάδα σύνταξης μελέτης διαχείρισης

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ (ΙΟΥΝΙΟΣ 2005)

sak

From: Sgoutas + Sgoutas Architects [vsds@sgoutas-architects.com]
Sent: Τετάρτη, 16 Νοεμβρίου 2005 12:10 μμ
To: sak
Subject: ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΟΣ - ΕΛΛΙΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Αγαπητή Κυρία Γρατσία,

Συμπληρωματικά με το προηγούμενο σημείωμά μου, υπάρχει ένα θέμα που είναι, βέβαια, δύσκολο να θυγεί. Είναι όμως ουσιαστικό.

Όλοι έχουμε παρατηρήσει ότι έχει γίνει μία σημαντική αποψίλωση της βλάστησης μεταξύ της Προεδρικής Φρουράς και των γύρω δρόμων - κυρίως της Βασιλίσσης Σοφίας αλλά και της Ηρώδου Αττικού. Η αποψίλωση αυτή έχει σαν αποτέλεσμα να φαίνονται τα κτίρια και να χάνεται, σε μεγάλο βαθμό, η αίσθηση του πρασίνου.

Εκτιμώ ότι, παρ' όλο που ο χώρος της Προεδρικής Φρουράς είναι, όπως φαντάζομαι, εκτός της δικαιοδοσίας του Δήμου, θα ήταν χρήσιμο να γίνει μνεία του θέματος αυτού στο κείμενο που θα δοθεί.

Με εκτίμηση

Βασίλης Σγούτας

16/11/2005

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ της ΕΕ
Συνεδρίαση της Τρίτης 15 Νοεμβρίου 2005

1. Συζήτηση και έγκριση πρακτικών 356ης συνεδρίασης
2. Χορηγίες Ιδρύματος Α. Γ. Λεβέντη
3. Προτάσεις για χορηγία από το «Ίδρυμα Σταύρος Σ. Νιάρχος»
4. Συγκρότημα Προσφυγικών Πολυκατοικιών Αμπελοκήπων
5. Όλυμπος¹
6. Επισκοπή Μάστρου
7. Κρήνες, Άγιος Πέτρος Κυνουρίας
8. Δ' Κύκλος Μαθημάτων
9. Κατάργηση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Ενημέρωση

10. Πρόγραμμα Νάξου
11. Λόφος Φιλοπάππου
12. Μετόχι Αγίας Φιλοθέης, Μαρούσι (20/11, εσπερινός στις 5 και 21/11 λειτουργία)
13. Προγραμματισμός συζήτησης για θέματα στρατηγικής ΣΑΚ

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ – ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Πρόταση

Η πρωτοβουλία *interreg* της Ευρωπαϊκής Επιτροπής χρηματοδοτεί παρεμβάσεις ανάδειξης της από κοινού πολιτιστικής κληρονομιάς των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Βαλκανίων.

Η Ελλάδα και η νότια Γερμανία εντάχθηκαν στην ίδια χωροταξική ενότητα (περιοχή «cadses») της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εκ τούτου οι κοινές μεταξύ τους δράσεις είναι επιλέξιμες για το πρόγραμμα *interreg* III B.

Ο Εθνικός Κήπος, ως προϊόν συνεργασίας Ελλήνων και Γερμανών κατά την δημιουργία του, αποτελεί διακεκριμένο αντικείμενο που ενδείκνυται απόλυτα για ένταξη στο εν λόγω πρόγραμμα. Στην περίπτωση αυτή, δύναται να χρηματοδοτούνται εργασίες συντήρησης, αποκατάστασης και πληροφόρησης του κοινού εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής **με ποσοστό 50 έως 70 %**.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την συμμετοχή στο εν λόγω πρόγραμμα είναι αφενός μεν η αξιοποίηση του υφισταμένου, εγκεκριμένου κονδυλίου δημοσίων δαπανών για την συντήρηση του Κήπου για το έτος 2006 ή 2007 –ή μέρος του κονδυλίου αυτού– ως έχει ως χρηματική συμμετοχή του Φορέα συντήρησης στο πρόγραμμα (χωρίς να αλλάζει ο σκοπός του κονδυλίου), αφετέρου η επιστημονική συνεργασία με αντίστοιχους φορείς της Γερμανίας.

Επισημαίνεται, ότι για τον Φορέα συντήρησης του Εθνικού Κήπου δεν προκύπτουν δαπάνες από την συμμετοχή του στο εν λόγω πρόγραμμα.

Η παρούσα πρόταση εξετάστηκε άτυπα από αξιολογητές της Ε.Ε. και θεωρείται εξαιρετικού ενδιαφέροντος και σημασίας. Εφόσον ο Φορέας συντήρησης στηρίζει το πρόγραμμα εργασιών τόσο με την εμπειρία και υποδομή του, όσο και με έμπρακτη συμμετοχή, εξασφαλίζονται μέγιστες πιθανότητες έγκρισης της τελικής πρότασης.

Ιδιότητα Εθνικού Κήπου

Ο Εθνικός Κήπος αποτελεί διακεκριμένο μέρος μιας πανευρωπαϊκής κληρονομιάς κηποτεχνικών μνημείων, όχι μόνο χάρις της εξαιρετικής ποιότητας του συνολικού σχεδίου και των επί μέρους διαμορφώσεων, αλλά κυρίως λόγω του γεγονότος ότι η διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης των ιστορικών αναπλάσεων που υπέστη αποτελεί προϊόν ευρωπαϊκής συνεργασίας (μεταξύ Ελλήνων και Γερμανών επιστημόνων). Σημειωτέον, ότι η Ελλάδα και η νότια Γερμανία εντάχθηκαν στην ίδια χωροταξική ενότητα (περιοχή «cadses») της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Προβληματισμός

Σήμερα, ως γνωστόν, εξαιτίας των πολλαπλών τροποποιήσεων του αρχικού σχεδίου, η αυθεντική διαμόρφωση του Εθνικού Κήπου διακρίνεται σε ελάχιστα και μόνο σημεία. Διακεκριμένα στοιχεία της αρχικής φύτευσης εξαφανίστηκαν, ενώ οι οπτικοί άξονες που συνέδεσαν τον Κήπο με το πολεοδομικό του περιβάλλον και τα αρχαία μνημεία των Αθηνών κατ' ουσία καταργήθηκαν λόγω νέων, τυχαίων φυτεύσεων. Τέλος, και το δίκτυο πεζοδρόμων αλλοιώθηκε σε βαθμό που πλέον δεν εξυπηρετεί τον σκοπό το αρχικού σχεδίου.

Δομή προγράμματος συντήρησης – αποκατάστασης

Στις αρχές του 2004, βρέθηκε κατόπιν ερευνών των καθηγητών J. Murken και Α. Παπαγεωργίου-Βενετά στα ιστορικά αρχεία του Μονάχου το αυθεντικό αρχικό σχέδιο (!) του Εθνικού Κήπου των Αθηνών. Επί τη βάση του σημαντικότερου τεκμηρίου αυτού, της πληθώρας ιστορικών απεικονίσεων καθώς και της σχετικής επί Αμαλίας αλληλογραφίας, κρίνεται πλέον εφικτή –από επιστημονικής απόψεως– η αποκατάσταση αυθεντικών στοιχείων της αρχικής μορφής του Εθνικού Κήπου.

Εφόσον πραγματοποιούνται, πέραν της μέχρι σήμερα συνήθους συντήρησης του φυτικού υλικού του Κήπου, παρεμβάσεις, οι οποίες εμπλουτίζουν τον Εθνικό Κήπο με στοιχεία του αρχικού σχεδίου αυτού, προκειμένου να βελτιωθεί η επίδοση του κήπου, τόσο ως προς την κηποτεχνική αξία του, όσο και ως προς την λειτουργία του ως αντιληπτός, βιωματικός συνδεδετικός κρίκος της πολιτιστικής ζώνης του κέντρου των Αθηνών, παρέχεται δυνατότητα συμμετοχής στο εν λόγω πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

✓ Όπως επισημάνθηκε και προηγουμένως, δεν προκύπτουν χρηματικές δαπάνες από την συμμετοχή στο εν λόγω πρόγραμμα για τον Φορέα συντήρησης του Εθνικού Κήπου.

Έργα και πιλοτικές παρεμβάσεις

Στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος καλύπτεται τεχνικά και χρηματοοικονομικά η υλοποίηση των κάτωθι παρεμβάσεων:

- Πλήρης συντήρηση του Εθνικού Κήπου ως έχει
- Σταδιακή αποκατάσταση επιλεγμένων αυθεντικών στοιχείων του αρχικού σχεδίου του Κήπου
- Αποκατάσταση τεκμηριωμένων οπτικών αξόνων
- Αποκατάσταση μέρων του ιστορικού δικτύου πεζοδρόμων
- Αποκατάσταση στοιχείων της αυθεντικής φύτευσης

Προϋποθέσεις συμμετοχής

Για την ορθολογική κατάρτιση του προγράμματος απαιτείται η συναίνεση του αρμοδίου Φορέα συντήρησης του Εθνικού Κήπου σε τρεις (3) προϋποθέσεις:

1. Άδεια του φορέα συντήρησης του Εθνικού Κήπου για την επιστημονική καθοδήγηση των εργασιών συντήρησης από την ειδική Ομάδα Εργασίας, οι οποίες θα εκτελούνται ως μέρος των εργολαβιών που **εξακολουθούν να αναθέτονται με την μέχρι στιγμής διαδικασία.**
2. Αξιοποίηση του υφισταμένου, εγκεκριμένου κονδυλίου δημοσίων δαπανών για την συντήρηση του Κήπου για το έτος 2006 ή 2007 –ή μέρος του κονδυλίου αυτού, π.χ. 400.000,-- Ευρώ– ως έχει ως χρηματική συμμετοχή του Φορέα συντήρησης στο πρόγραμμα.
3. Επιστημονική συνεργασία με αντίστοιχους φορείς της Γερμανίας

Πρόταση Προϋπολογισμού

Σε περίπτωση που από πλευράς των αρμοδίων Αρχών (Δημοτικό Συμβούλιο κλπ.) εγκρίθηκε ήδη για το έτος 2006 ή 2007 για την ως έχει συντήρηση του Εθνικού Κήπου του Δήμου Αθηναίων κονδύλι δημοσίων δαπανών παραδείγματος χάρη τετρακοσίων χιλιάδων (400.000,--) Ευρώ, δύναται δυνατότητα να καταρτιστεί προϋπολογισμός ύψους τουλάχιστον ενός εκατομμυρίου (1.000.000,--) Ευρώ, δηλαδή με συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τουλάχιστον εξακοσίων χιλιάδων (600.000,--) Ευρώ ως εξής:

(1.) Πιλοτικές Δράσεις 730.000,-- Ευρώ

Πλήρης συντήρηση του Εθνικού Κήπου επί τη βάσει ειδικού προγράμματος που περιλαμβάνει πιλοτικές παρεμβάσεις αποκατάστασης επιλεγμένων αυθεντικών στοιχείων του αρχικού σχεδίου του Κήπου, δηλαδή αποκατάσταση τεκμηριωμένων οπτικών αξόνων, μέρων του δικτύου πεζοδρόμων, στοιχείων της αυθεντικής φύτευσης (βλ. (2.) Δραστηριότητες Σχεδιασμού)

(2.) Δραστηριότητες Σχεδιασμού 100.000,-- Ευρώ

- Εντοπισμός και τεκμηρίωση σωζόμενων αυθεντικών στοιχείων αρχικού σχεδίου Εθνικού (τότε βασιλικού) Κήπου
- Καταγραφή του συνόλου των μελλοντικώς αναγκαίων παρεμβάσεων για μια τυχόν πλήρη αποκατάσταση της αρχικής μορφής του Εθνικού Κήπου επί τη βάσει ιστορικών σχεδίων και απεικονίσεων
- Επιλογή και μελέτη συγκεκριμένων πιλοτικών παρεμβάσεων εμπλουτισμού του σημερινού Εθνικού Κήπου με στοιχεία του αρχικού σχεδίου, δηλαδή αποκατάσταση οπτικών αξόνων, μέρων του δικτύου πεζοδρόμων, στοιχείων της αυθεντικής φύτευσης
- Διατύπωση προγράμματος συντήρησης του Εθνικού Κήπου με περιεχόμενο την σταδιακή εφαρμογή των

παραπάνω επιλεγμένων παρεμβάσεων αποκατάστασης στο πλαίσιο της ούτως ή άλλως αναγκαίας ανανέωσης του υφισταμένου φυτικού υλικού κλπ.

(3.) Προώθηση Δικτύωσης 60.000,-- Ευρώ

- Δημιουργία νέων ή και ενδυνάμωση υπαρχόντων συνεργασιών στα διεθνή δίκτυα και στους συνδέσμους οργανώσεων που δρουν στον τομέα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, του αστικού πρασίνου κλπ.
- Εγκατάσταση πύλης διαδικτύου και τραπεζής πληροφοριών

ΕΛ. ΕΤ.

(4.) Διάχυση Πληροφοριών, Εκπαίδευση, Ευαισθητοποίηση 110.000,-- Ευρώ

- Ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εμπειριών μεταξύ των φορέων που δρουν στον τομέα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, του αστικού πρασίνου κλπ.
- Οργάνωση τουλάχιστον πέντε (5) ημερίδων ενημέρωσης
- Έκδοση τουλάχιστον πέντε (5) δημοσιεύσεων
- Οργάνωση τουλάχιστον πέντε (5) συνεντεύξεων τύπου σε μέσα μαζικής ενημέρωσης
- Εκπαίδευση κηπουρών και Αρχιτεκτόνων Τοπίου για την περαιτέρω ορθολογική συντήρηση του Εθνικού Κήπου

ΕΛ. ΕΤ.

Σύνολο

1.000.000,-- Ευρώ

Αθήναι, 19 Σεπτεμβρίου 2005

Για την επιστημονική ορθότητα της παραπάνω πρότασης

Αλέξανδρος Μποφίλιας
Αρχιτέκτων Μηχανικός Τοπίου
Συντονιστής Πρότασης

Θωμάς Δοξιάδης
Αρχιτέκτων, Αρχιτέκτων Τοπίου
Εντεταλμένος Λέκτορας Πανεπιστημίου Πατρών

Εθνικός Κήπος Αθήνας

Προβλήματα και προτάσεις προστασίας και ανάδειξης

Ο Εθνικός Κήπος, δημιούργημα της βασίλισσας Αμαλίας, με τη συνεργασία του βασιβαρού γεωπόνου Σμάρατ, του πρώτου γεωπόνου Σμιτ και του γάλλου κηποτέχνη Μπαρό, τον 19ο αιώνα, αποτελεί τον Ιστορικό Κήπο της Αθήνας και ένα ιδιαίτερα σημαντικό πολιτιστικό μνημείο της Ελλάδος. Χιλιάδες είδη δέντρων, θάμνων και άλλων φυτών, πολλά είδη πουλιών, ζώων και άλλων έμβιων όντων, διάφορα κτίσματα (Παιδική Βιβλιοθήκη, Βοτανικό Μουσείο) αρχαιολογικά κατάλοιπα (μωσαϊκό ρωμαϊκής έπαυλης, διάσπαρτα αρχιτεκτονικά μέλη) διακοσμητικά στοιχεία (πέργκολες, παγκάκια), προτομές, εξοπλισμός (αντλίες) απαρτίζουν τον ιστορικό κήπο της Αθήνας.

Ο Εθνικός Κήπος δεν είναι απλά ένας χώρος πρασίνου, είναι ένας πολιτιστικός τόπος και ως τέτοιος θα πρέπει να προστατεύεται. Θα πρέπει δηλαδή να γίνουν σεβαστές οι ιστορικές, αισθητικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές αξίες του και να γίνει κατανοητό ότι χρειάζεται ιδιαίτερη και ευαίσθητη μεταχείριση. Ο Χάρτης της Φλωρεντίας που αφορά την Προστασία των Ιστορικών Κήπων επισημαίνει ότι οι Κήποι αποτελούν «ζωντανή κληρονομιά» και κατά συνέπεια χρήζουν ειδικής προστασίας και διαχείρισης. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι η μοναδικότητα και σπουδαιότητα του Εθνικού Κήπου ενισχύονται από το γεγονός ότι αποτελεί έναν από τους λίγους πνεύμονες πρασίνου της πυκνοδομημένης Αθήνας και ότι αρχαιότητες βρίσκονται μέσα και γύρω από αυτόν.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς παρακολουθεί με αμείωτο ενδιαφέρον τα δύο τελευταία χρόνια την κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει ο Εθνικός Κήπος. Η εγκατάλειψη, η αλλοίωση, τα σοβαρά προβλήματα της έλλειψης νερού, της μείωσης της βλάστησης, του ελλιπούς νομοθετικού πλαισίου, της μη ολοκληρωμένης διαχείρισης οδήγησαν την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ στην καταγραφή των προβλημάτων και στη σύνταξη μιας σειράς προτάσεων προκειμένου να συμβάλει στην προστασία του και να βοηθήσει το έργο του Δήμου Αθηναίων, του νέου φορέα διαχείρισης του Εθνικού Κήπου.

Η καταγραφή και οι προτάσεις προέκυψαν ύστερα από επισκέψεις μελών της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ (περιβαλλοντολόγων, αρχιτεκτόνων, ιστορικών, αρχαιολόγων) στον Κήπο αλλά και πολλές συζητήσεις τους για το θέμα αυτό. Η τελευταία επίσκεψη έγινε στις 15 Ιουνίου 2005.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ (ΕΚ)

Τα προβλήματα που καταγράφηκαν διακρίνονται στα γενικά και στα ειδικά προβλήματα:

Γενικά Προβλήματα

1. Ο ΕΚ δεν αντιμετωπίζεται ως ένας ιδιαίτερος πολιτιστικός τόπος, ένα πολιτιστικό μνημείο, το οποίο αποτελείται από βλάστηση με διάφορα είδη, σε διάφορα σχέδια, αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά στοιχεία, τρεχούμενα και στάσιμα νερά και διαμορφώθηκε σε διάφορες εποχές, των οποίων οι τάσεις και η τεχνοτροπία αποτυπώνονται σε όλα τα παραπάνω.
2. Ο ΕΚ δεν αντιμετωπίζεται ως ένα ζωντανό μνημείο που χρήζει συνεχούς μέριμνας.
3. Η προστασία και η διαχείριση περιορίζεται σε αποσπασματικές και σημειακές ενέργειες. Δεν έχει υπάρξει ένα σχέδιο ολοκληρωμένης προστασίας και διαχείρισης του ΕΚ.
4. Απουσία ειδικών σε θέματα Ιστορικών Κήπων και έλλειψη επιστημονικής αντιμετώπισης των προβλημάτων
5. Μείωση των αξιών του ΕΚ. Ενδεικτικά αναφέρονται η μείωση της περιβαλλοντικής αξίας λόγω της μεγάλης μείωσης της βλάστησης, της ιστορικής αξίας λόγω της αλλοίωσης του αρχικού σχεδιασμού, της αξίας της ψυχαγωγίας λόγω της αύξησης του θορύβου που προέρχεται από την κυκλοφορία των αυτοκινήτων, αποτέλεσμα της μείωσης της βλάστησης κ.ά.

Ειδικά Προβλήματα

1. Μακρά περίοδος ξήρανσης με εμφανή αποτελέσματα στη βλάστηση και στο σύνολο του ΕΚ
2. Μειωμένη παροχή νερού-ελλιπής άρδευση
3. Συνεχής μείωση του φυτικού πλούτου
4. Αποψύλωση σε ορισμένα τμήματα του ΕΚ. Ενδεικτικά αναφέρεται η εξαφάνιση της μεσαίας βλάστησης
5. Μείωση και μη ανανέωση των μεγάλων δέντρων
6. Δέντρα με ασθένειες
7. Αλλοίωση αρχικού σχεδιασμού βλάστησης
8. Λίμνες με μειωμένη ποσότητα νερού
9. Επίχριση με ασβέστη τμημάτων των λιμνών
10. Εξαφάνιση έμβιων όντων από τις λίμνες
11. Τοποθέτηση αμμοχάλικου σε ορισμένα σημεία των μονοπατιών
12. Κακή κατάσταση κλουβιών όπου φιλοξενούνται ζώα
13. Έλλειψη ενημερωτικού υλικού. Οι πληροφορίες δίνονται κατά περίπτωση.
14. Φθορά των αρχαιολογικών καταλοίπων (μωσαϊκό δάπεδο ρωμαϊκής έπαυλης) από φυσικά φαινόμενα (π.χ. τα νερά της βροχής λιμνάζουν).
15. Ελλιπής φύλαξη χώρου
16. Παράνομη στάθμευση αυτοκινήτων
17. Επεκτάσεις της Βουλής με την τοποθέτηση μηχανολογικού εξοπλισμού, air condition και φυλακίου
18. Ακαλαίσθητη και ασύμβατη επέκταση του κτηρίου της Παιδικής Βιβλιοθήκης
19. Κατάργηση των ρείθρων ροής νερού
20. Τοποθέτηση αντλιών ασύμβατων με τον χώρο
21. Παλιά ηλεκτρολογική εγκατάσταση

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΚΗΠΟ (ΕΚ)

Οι προτάσεις διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, τις γενικές και τις ειδικές. Και οι δύο έχουν σαν στόχο της προστασία και την ανάδειξη του Εθνικού Κήπου ως Ιστορικού Κήπου και όλων των αξιών του, ιστορικών, περιβαλλοντικών, αισθητικών, πολιτιστικών, κοινωνικών, ψυχαγωγικών.

Γενικές προτάσεις

1. Σύνταξη ενός συνολικού διαχειριστικού σχεδίου* (επισήμανση κ. Δημόπουλου)
2. Η διαχείριση του Εθνικού Κήπου πρέπει να γίνει από ομάδα ειδικών σε ιστορικούς κήπους. Η διαχείριση απαιτεί ειδικούς από διάφορους κλάδους προκειμένου να προστατευθούν και να αναδειχθούν όλες οι αξίες του ΕΚ (αρχιτέκτονες τοπίου, γεωπόνους, βοτανολόγους, κηπουρούς, οικονομολόγους)
3. Η αποκατάσταση θα πρέπει να είναι συνολική. Οι μεμονωμένες επεμβάσεις καταστρέφουν το σύνολο, την ενότητα που χαρακτηρίζει τους ιστορικούς κήπους. Επίσης, κάθε αλλαγή μπορεί να καταστρέψει την οικολογική ισορροπία του.
4. Σεβασμός σε όλα τα διαδοχικά στάδια εξέλιξης του Κήπου.
5. Ενημέρωση των πολιτών για τους κινδύνους που διατρέχει ο ΕΚ. Συνεργασία των πολιτών για την προστασία ειδικά από απειλές που προέρχονται από τους ίδιους (πρόκληση πυρκαγιάς από τσιγάρα, σκουπίδια κ.ά.)
6. Προτεραιότητα σε εργασίες που συντηρούν, διατηρούν και όχι σε εργασίες που δίνουν προτεραιότητα στις ανάγκες του κοινού
7. Ο ΕΚ θα πρέπει να βρει την κατάλληλη θέση μέσα στη ζωή της σύγχρονης πόλης
8. Συνεχής φροντίδα από ειδικούς.

Ειδικές προτάσεις

1. Κήρυξη του ΕΚ ως διατηρητέου μνημείου
2. Κήρυξη του αρχαίου αγωγού ύδρευσης ως διατηρητέου μνημείου
3. Σύνταξη σαφούς νομοθετικού πλαισίου προστασίας του ΕΚ

Αρ. 357

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ της ΕΕ
Συνεδρίαση της Τρίτης 15 Νοεμβρίου 2005

1. Συζήτηση και έγκριση πρακτικών 356ης συνεδρίασης
2. Χορηγίες Ιδρύματος Α. Γ. Λεβέντη
3. Προτάσεις για χορηγία από το «Ίδρυμα Σταύρος Σ. Νιάρχος»
4. Συγκρότημα Προσφυγικών Πολυκατοικιών Αμπελοκήπων
5. Μετόχι Αγίας Φιλοθέης, Μαρούσι
6. Οικόπεδο ΚΑΤΑΨ στους Αμπελόκηπους¹
7. Όλυμπος¹
8. Δ' Κύκλος Μαθημάτων
9. Πρόγραμμα Νάξου
10. Κατάργηση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων
11. Προγραμματισμός συζήτησης για θέματα στρατηγικής ΣΑΚ

4. Δρομολόγηση ενεργειών που ενισχύουν και ταιριάζουν στην αξία ότι ο Κήπος αποτελεί μέρος της κληρονομιάς: ενίσχυση της έρευνας, ανταλλαγή πληροφοριών με το εξωτερικό, δημοσιεύσεις
5. Καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης (προβλήματα, είδη φυτών)
6. Καταγραφή ειδών φυτών και έμβιων όντων που έχουν χαθεί.
7. Μελέτη της ιστορίας και καταγραφή όλων των σταδίων εξέλιξης του ΕΚ. Η αποκατάσταση του ΕΚ δεν θα πρέπει να γίνει χωρίς προηγούμενη έρευνα και τεκμηρίωση.
8. Συγκέντρωση φωτογραφιών, σχεδίων, εγγράφων όπου καταγράφονται η μορφή και το σχέδιο του ΕΚ, τα είδη φυτών κ.ά. καθόλη τη διάρκεια της ζωής του.
9. Περιβαλλοντική μελέτη των επιπτώσεων της ρύπανσης στη βλάστηση
10. Πλήρης αποκατάσταση της άρδευσης
11. Συνεχής συντήρηση, γρήγορη αντικατάσταση, μακροπρόθεσμο πρόγραμμα ανανέωσης φυτών και δέντρων.
12. Αναπαραγωγή ειδών βλάστησης
13. Φύτευση μεγάλων δέντρων
14. Αποκατάσταση μεσαίας βλάστησης
15. Αποκατάσταση σχεδιασμού βλάστησης
16. Συντήρηση και αποκατάσταση του εξοπλισμού (πέργκολες, καθίσματα)
17. Σύνταξη μελέτης για τη χωρητικότητα του ΕΚ όσον αφορά τον αριθμό των επισκεπτών η οποία θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το μέγεθος, την ευπάθεια και την τρωτότητα του ΕΚ.
18. Μελέτη για τις χρήσεις του ΕΚ. Θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη ότι οι εκδηλώσεις που θα γίνονται θα πρέπει να ενισχύουν τον ΕΚ και όχι να τον υποβαθμίζουν και να τον καταστρέφουν. Προστασία από υπερβολική χρήση.
19. Ενίσχυση της πρόσβασης του κοινού
20. Ολοκληρωμένο δίκτυο πληροφόρησης. Το πληροφοριακό υλικό θα πρέπει να αναφέρεται όχι μόνο στα φυτά αλλά και στην ιστορία του ΕΚ και σε όλα τα αρχιτεκτονικά και αρχαιολογικά του στοιχεία.
21. Οργανωμένη και πλήρης φύλαξη του χώρου σε εικοσιτετράωρη βάση
22. Εγκατάσταση φωτισμού φύλαξης και ανάδειξης
23. Αφαίρεση των σύγχρονων ακαλαίσθητων επεμβάσεων (επέκταση παιδικής βιβλιοθήκης)
24. Επαναλειτουργία Βοτανικού Μουσείου
25. Καθαρισμός ΕΚ από αμμοχάλικο, ασβέστη
26. Διαμόρφωση χώρου φύλαξης εξοπλισμού καθαριότητας
27. Απαγόρευση στάθμευσης αυτοκινήτων

Σύνταξη: Ειρήνη Γρατσία, Οκτώβριος 2005

Αρ. 357

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ της ΕΕ
Συνεδρίαση της Τρίτης 15 Νοεμβρίου 2005

1. Συζήτηση και έγκριση πρακτικών 356ης συνεδρίασης
2. Χορηγίες Ιδρύματος Α. Γ. Λεβέντη
3. Προτάσεις για χορηγία από το «Ίδρυμα Σταύρος Σ. Νιάρχος»
4. Συγκρότημα Προσφυγικών Πολυκατοικιών Αμπελοκήπων
5. Όλυμπος¹
6. Επισκοπή Μάστρου
7. Κρήνες, Άγιος Πέτρος Κυνουρίας
8. Δ' Κύκλος Μαθημάτων
9. Κατάργηση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Ενημέρωση

10. Μετόχι Αγίας Φιλοθέης, Μαρούσι (20/11, εσπερινός στις 5 και 21/11 λειτουργία)
11. Πρόγραμμα Νάξου
12. Προγραμματισμός συζήτησης για θέματα στρατηγικής ΣΑΚ

Το κείμενο διάβασαν και έκαναν επισημάνσεις: Δ. Δημόπουλος, Θ. Δοξιάδης, Β. Δωροβίνης, Κ. Καρράς, Γ. Μιχαήλ, Α. Παπασαράντης, Β. Σγούτας

Επισημάνσεις κ. Β. Σγούτα

Τοποθέτηση τρίγωνων (με λατινικά) πινακίδων σε όλα τα σημαντικά δένδρα. Είναι προφανές ότι θα πρέπει να σχεδιαστεί νέα πινακίδα και όχι να "αντιγραφεί" αυτή που σήμερα είναι τοποθετημένη σε κάποια λίγα δένδρα.

Έλεγχος και συμπλήρωση των πινακίδων που δείχνουν τις διαδρομές. Και ευθυγράμμισή τους με την διεύθυνση που υποτίθεται πως δείχνουν.

Όχι άλλα αναψυκτήρια ούτε σκέψη για επέκταση του υπάρχοντος κοντά στην Ηρώδου Αττικού.

Όχι πλακοστρώσεις.

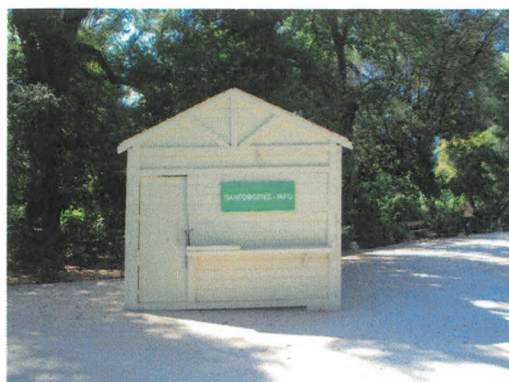
Καμμία σκέψη για ηλεκτροφωτισμό και, κατ' επέκταση, άνοιγμα του κήπου την νύχτα.

Επισημάνσεις κ. Α. Παπασαράντη

Συμμετοχή ΜΚΟ στην ομάδα σύνταξης μελέτης διαχείρισης

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ (ΙΟΥΝΙΟΣ 2005)

Φωτογραφίες: Δημήτρης Δημόπουλος